

במדבר פרשת שלח פרק יד פסוק לד
במספר הימים אשר תתקו את הארץ ארבעים יום, יום לשנה, יום לשנה תשא את עונותיכם ארבעים שנה וידעתם את תבואתי

במדבר פרשת שלח פרק טו פסוק ב
דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ מושבתים אשר אני נתן לכם

אקונומיה ולידה גינים
פרשת שלח 3/11/3

יותר קביעות בארץ הוא גם יותר ישיבת הארץ

דבר אל בני ישראל וכו' כי תבאו אל ארץ מושבתים אשר אני נתן לכם (טו, ב). ונסמכה פרשת נסכים לפרשת מרגלים. גם מנהגינו בקריאת התורה שלא מסיימים העלייה בפרשת מרגלים וממשיכים בקריאת פרשת נסכים (ואף רלעולם אין אנו מסיימים בדבר שאינו טוב, אפי"ה נראה שיש קשר בין הפרשיות). ונראה לומר בזה טעם. הנה כאן בסוף פרשת המרגלים נתבשרו שלא יכנסו לארץ, וגם נגזר אז כל הגליות וכדכתיב (תהלים קו, כו-כו) וישא ידו להם להפיל אותם במדבר. ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות. והיה אז מצב של אבילות ויאוש גדול. ובישר להם הקב"ה כאן 'כי תבאו אל ארץ מושבתים', שהכתיבה שעכ"פ בניהם יכנסו לארץ שלא יתיאשו.

ונתעמק בזה יותר. הנה זהו הפעם היחיד בכל התורה שהוזכר ארץ ישראל בתואר זה של 'ארץ מושבתים'. וביאור הדבר הוא כדלהלן.

בכל קנין שיש להאדם, אין לו חשיבות אלא א"כ הוא שמח בו, אבל אם אינו משמח בו, אפילו יש לו כל עושר שבעולם, נחלשה אחיזתו וקנינו בהדבר. ודבר זה אמת בכל ענין, בין ברוחניות בין בגשמיות, שע"י השמחה, האדם מתחבר יותר ויש לו קנין בו. אבל תופסים אנו תפיסה מיוחדת בענין מצות ישוב אר"י, דשונה היא מצות ישוב ארץ ישראל מכל שאר מצות שבתורה. דבכל המצות, בין אם עשה אותה בשמחה ובין אם לא עשה אותה בשמחה, גוף מעשה המצוה נשאר אותו דבר, רק שע"י השמחה יש לו יותר קנין ואחיזה בהמצוה. משא"כ במצות ישיבת אר"י שתיבת 'ישיבה' פירושו הוא 'קביעות', שיהיו קבועים בארץ. וע"י השמחה בקנין ארץ ישראל מתחברים יותר ויותר אל הארץ, ונמצא שהוא יותר קבוע משהיה בלתי השמחה. ונמצא שאם מקיים מצוה זו בשמחה, הרי הוא יותר קבוע בהארץ, ואפילו גוף המצוה משתנה ויש לו יותר קיום המצוה. וממילא לא רק שניחם אותם הקב"ה ובישר להם שיכנסו לארץ, אלא שגם רצה בזה לשמחם כדי שתהא ישיבתם בה מתוך שמחה ותתעמק עצם קיום מצוה זו ע"י זה.

ובאיזה פרשה שימחם הקב"ה? הנה כתיב (שופטים ט, ג) ותאמר להם הגפן החדלתי את תירושי המשמח אלקים ואנשים. ואי' בחז"ל (ברכות לה). אם אנשים משמח אלקים במה משמח, ואמרו מכאן שאין אומרים שירה אלא על היין. כלומר דהתשובה למה שפרכו איך היין משמח אלקים היא ע"י נסכים. ומבואר שנסכים מביאין לידי שמחה. [ואין זה שני דברים, א' שייך משמח אנשים בעלמא, וב' שמשמח אלקים ע"י נסכים, אלא שהכל דבר אחד שהנסכים משמחין אלקים ואנשים. וביאור הדבר, שאם מביא שמחה למעלה, ממילא משפיע ומשמח גם למטה.] והיינו טעמא שחובטתה להם כאן פרשת נסכים, דלא רק שנתבשר להם שיכנסו לארץ, אלא שזה יהיה מתוך שמחה ויהיו קבועים בארץ ישראל ותהא ישיבתם בה שלימה. והיינו טעמא דאר"י מתואר כאן בשם 'ארץ מושבתים' מה שלא מצינו בשום מקום אחר בכל התורה, מפני שהובטחו שישבו לבטח בארץ ותהא מושבותם שלימה מכיון שהיא מתוך שמחה.

כל יום הוא מעין כל חיי האדם

במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום לשנה יום לשנה תשאו את עונתיכם ארבעים שנה וידעתם את תנאותי (יה, לד). הנה כל יום מחיי האדם הוא מעין (miniature) של כל חייו, וכמ"ש הפוסקים שכשקם בבוקר נעשה כבריה חדשה. וגם כשהולך לישון בלילה הו"ל מעין מיתה, וכמ"ש חז"ל ששינה היא אחד מששים שבמיתה. ולא רק זה שכל יום הוא מעין כל חייו, אלא שגם כל שנה הוא מעין חייו רק באופן יותר מפורט, וראש השנה הוא כיום לידתו וסוף השנה הוא כיום המיתה שהיא סוף חייו, וכמ"ש תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה, שהשנה עוברת ומסתיימת, ומתחלת שנה חדשה. [ובאמת כל מחזור הוא כך, שגם חודש יש לו מולד הלכנה וכדו']. ובאמת חיי כל יחיד ויחיד הוא מעין מהלך כל הבריאה כולה מתחילת הבריאה עד אחרית הימים. ויסוד זה נלמד מכאן שנענשו על כל יום של חטאם להיות במדבר שנה תמימה. ולכאורה פלא הוא, הלא אין הקב"ה מעניש יותר ממה שחטא האדם, ואם החטא לא היה אלא ארבעים יום בלבד, למה נענשו ארבעים שנה. ואין לומר שמפני חומרת החטא בלבד נענשו יותר. אלא דגם יום וגם שנה שניהם הם מעין של כל החיים, ואם קלקל ביום אחד, הו"ל כאילו קלקל בכל החיים שלו, וגם בשנה הוא כך, שאם קלקל בשנה אחת, חטאו נוגע לכל שנות חייו ולא רק בשנה הפרטית הזאת בלבד.

הנה דרכו של בעל לשון הרע שמפרט ומרחיב כל פרט ופרט שבסיפורו, ואינו מסתפק בסיפור כלליות הענין בלבד. וכאן שחטאו בעון לשון הרע, כנגד זה נענשו 'יום לשנה', זאת אומרת שהם חטאו ביום שהוא מעין (miniature) של כלליות החיים וכנ"ל, אבל אין כל פרט ופרט של החיים ניכר וכמובן. ונענשו כנגד זה לארבעים שנה, ואין זה סתם עונש חמור בלבד, אלא שגילה להם הקב"ה בזה שקלקולם ביום אחד הוא הרבה יותר ממה שחשבו, שלא קלקלו רק ביום ההוא בלבד, אלא שהחטא מגיע למעלה מזה, הוא נוגע לכל החיים, וכן נמי בשנה, שהשנה היא גם מעין חיי האדם רק יותר מפורט. והעונש לשנה היא גילוי על עומק החטא, אבל אין העונש חמור בעצם מן העבירה, כי זה זה הם מעין חיי האדם וקלקול החטא מגיע לכל פרט ופרט.

קשר פרשת ציצית לפרשת מרגלים

פרשת שלח מסתיים בפרשת ציצית. ומסתמא יש איזה קשר בין שתי הפרשיות. ונראה טעם הסמיכות, דמצינו בתנ"ך מרגלים לרע, והיינו בפרשה זו, וגם מצינו מרגלים לטובה, וכמו שאנו קוראים בהפטרה ששלח יהושע מרגלים לתור את הארץ. ואחר שחטאו ישראל במרגלים להרע, גילה לנו הכתוב את המרגלים הטובים והיא מצות ציצית. דהרי כבר אמרו חז"ל ומובא ברש"י כאן הלב והעינים מרגלים לגוף ומסרסרים לו את העבירות, העין רואה והלב חומד והגוף עושה את העבירות. ולשמירה ניתנה לנו מצות ציצית, שתכליתה היא 'וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם'. גם מילת 'ציצית' הוא מלשון 'צץ' שהוא לשון הבטה והסתכלות וכדכתי' מציץ מן החרכים. והיינו כי ע"י ראיית הציצית, הלב חומד וזוכה לקיים את כל מצות ה'. והוא המשך מחטא המרגלים להרע, שנתגלו לנו מרגלים לטוב.